

Küsimusleht nr. 144

ABITÖÖJÕU KASUTAMINE VILJAKORISTUSTÖÖDEL

Teravilja põllult koristamine oli kiireloomuline töö. Varasemal ajal, millal vili lõigati veel sirbiga või vikatiga, püüti töökuulgu kiirendada lisatööjõu rakendamisega. Kui aga hakati kasutama niidumasinaid (viljalõikajad, lisaseadeldisega heinaniitjad), siis tööjõu vajadus lühiajalisel lõikusperioodil veelgi kasvas. Abitööjõu kasutamine koristustöödel kadus alles peale vastavate tööde täielikku mehhaniseerimist Nõukogude Eestis.

Teravilja koristustöödel on püütud abitööjõudu hankida õige mitmel viisil. Kohati kasutati siin päevilisi, kohati abistasid naabertalud vastastikku üksteist. Just lõikusajal nõuti võlguolevate tööpäevade ärategemist (näit. lehmapäev, pullipäev, tööpäevad aiamaa, hobuse kasutamise jne. eest). Lisa tööjõudu vajasisid esijoones keskmise suurusega ja suured talud. Kuna tööjõu tarve oli peremehele teada, siis sageli kujunes välja kohe kindel süsteem, kust vajalikku tööjõudu hangiti. Andmete kogumisel püüdke ühelt poolt küsitleda endist pererahvast, kes veel talu endisaegset töökorraldust mäletab. Teiselt poolt aga katsume üles leida ka neid inimesi, kes ise viljalõikuse ajal on talus abimeheks olnud. Kui Teie kandis oli välja kujunenud lisatööjõu saamiseks mingi kindel süsteem, siis selliste andmete konkreetne kirjapanek on väga oluline. Tööjõu vajadus erines suuresti viljalõikamisel sirbi, vikati või niidumasinaga. Kui aga talude vahel olid omad erinevused abitööjõu kasutamises, siis ka nende erijoonte fikseerimine on oluline. Püüdke ikka jõuda selgusele miks teatud talu just teatud abitööjõu liiki kasutas. Kui meie teatud talust toome andmeid, siis märgime alati ära talu suuruse (kui mitu ha põldu või mitme hobuse koht) ja talu pere suuruse (alaealised, täiskasvanud, vanad) koos teenijatega (sulane, tüdruk). Vastamisel palume väga kindlalt lahus hoida

eri ajalisi perioode (20. sajandi algus, kodanliku perioodi algus, kodanliku perioodi lõpp — 1930-ndad aastad, nõukogude periood kuni kollektiviseerimiseni).

1. Kas Teie majapidamises (piirkonnas) koristati teravili (rukis, nisu, oder, kaer) oma pere jõududega või kasutati abitööjõudu (päeviti palgatud, töökohustuslasi)?

2. Millest (karjamaa, põllumaa, eluruumi, või hobuse kasutamise eest, laenatud toiduainetest) tulenes maata või vähese maaga talu- ja alevirahva töökohustus?

3. Mitu päeva tuli talus töötada lehma või lamba karjatus eest? Mitu päeva neist nõuti viljakoristamise töödeks?

4. Mitu tööpäeva nõuti lehma paaritamise (pullipäev, lehmapäev) eest? Kas neidki kasutati viljalõikuserioodil?

5. Mitu päeva tuli töötada hobuse kasutamise eest? Kui palju neist sooritati viljalõikuse ajal?

6. Kui suur oli tasu aia-, põllu- või heinamaa kasutamise eest? Millist tööd tuli selle eest teha?

7. Milliseid talu eluruume või kõrvalhooneid kasutas maata talurahvas? Kui suur oli tasu selle eest tööpäevadena ja milline osa neist nõuti viljakoristamise ajal?

8. Kas Teie piirkonnas (majapidamises) palgati päevilisi? Millise elukutsega (käsitööline, väikemaapidaja) nad olid?

9. Millisele tööle (näiteks sirbiga viljalõikamine) eelistati naisi, millisele mehi?

10. Kust (lähedasest maaasulast, külast, talust, popsikohalt) pärinesid palgatud päevilised?

11. Kus (oma kodus, talus) õõbisid päevilised?

12. Kas tööle minnes võeti kaasa väikelapsi? Kuidas suhtuti nendesse talus? Kas lapse kaasavõtmine mõjutas töötasu?

13. Kelle (oma, talu) tööriistaga töötas päeviline?

14. Kas päeviline töötas koos taluperega või eraldi tükitööalusel?

15. Kui suur oli tasu viljalõikuspäeva eest? Kas tasu oli sama suur kui teistel hooajatöödel (heina niitmine, loo võtmine, kartulivõtmine, rehepeks) või oli suurem/väiksem? Kui täpne suurus on ununenud, abistavad uurijat ligikaudsedki andmed.

16. Millist (rahalist, naturaalselt) tasu eelistasid päevilised?

17. Kas teravilja andmisel lõikuspäevade eest arvestati töötajaja sooviga või maksti tasu selle teraviljaga, mille koristamisel päeviline töötas.

18. Kas tasu suurus oli erinev sirbiga viljalõikajal, niitjal, sidujal? Kas ümbruskonnas oli mõni hästi osav tööline, kelle päevatasu oli kõrgem keskmisest?

19. Kuidas tasustati (rahapalk, viljapalk, niidumasina kasutamise võimalus) niidumasina järel vilja vihkusidujaid?

20. Mitmekordselt ületas siduja tööaeg vastutasuks saadava niidumasina kasutamise aja? Miks?

21. Kas niidumasinaga käidi teiste talude põldudelt vilja lõikamas tasu eest, suguluse, sõpruse tõttu?

22. Kui suur oli tasu niidumasina kasutamise eest?

23. Kas niidumasinat anti kasutada (ilma niitjata ja hobuseteta) teistesse taludesse? Milline oli siis tasu?

24. Kui pikk oli viljakoristamise ajal tööpäev? Palun näidake see tundide või söögivahedena!

25. Mida tegi päeviline siis, kui ilmastik ei võimaldanud teravilja koristada?

26. Mitu korda päevas anti päevilistele süüa viljalõikuse ajal? Millisteks toidukordadeks ja milliseid toite keedeti?

27. Kas mäletatakse veel põllule lisatoidukorra nn. oote viimist? Mis kellaajal seda pakuti? Milliseid toite viidi ooteks? Millal kadus see komme?

28. Mida viidi põllule joogiks?

29. Millise toidu või joogiga tähistati viljakoristustööde lõppu?

30. Palun loetlege kõik põllutööd (näiteks kartulipanek, heinategu, sõnnikuvedu, linakitkumine, rehepeksmine jne.), millede sooritamiseks kasutati abitööjõudu (päevilisi, töökohustulasi)?

31. Millise hooajatöö päevatasu oli kõige kõrgem? Milliseid töid loeti teistest odavamaks? Mispärast?

* * *

32. Kas Teie ümbruskonnas mäletatakse veel viljalõikustalgute korraldamist siis, kui tööriistaks oli sirp või vikat?

33. Mispärast (soov kiiresti lõikustööd lõpetada, väike tööpere, õnnetusjuhtum peres jne.) korraldati viljakoristustalguid?

34. Kirjeldage talguid! Soovitav on kirjeldada osavõtjate kutsumist, nädalapäeva, mil talguid korraldati, talgute kestvust, toite ning lõpupidustusi!

35. Kas Teie ümbruskonnas esines käsitsi vilja lõikamisel nn. vastastikust abistamist (st. 2—3 taluperet üheskoos töötades koristasid vilja kõigi majapidamiste põldudel)?

36. Kirjeldage vastastikust abistamist viljakoristustöödel (lõikuse järjekorra määramist, tööorganiseerimist, toitlustustavasid jne.)!

37. Kas mäletatakse veel sirbiga viljalõikamise ajast pärinevat nn. lõpetamas käimise tava? Selle tava kohaselt esimestena lõikustöid lõpetanud pered abistasid mahajäänuid kuni kogu küla vili oli koristatud?

38. Kirjeldage lõpetamaskäimist (tööle lülitumist, tööorganiseerimist, lõikuse lõpu kostitust jne.).

Koostaja E. Jaagosild